

BURSA'DA FAALİYET GÖSTEREN
500 BÜYÜK FİRMANIN
FİNANSAL ANALİZİ

Prof. Dr. Ali CEYLAN
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
İ.İ.B.F. ÖĞRETİM ÜYESİ

Bursa Ticaret ve Sanayi Odası tarafında Bursa'nın 500 büyük firmasının ilk çalışması tamamlanmış bulunmaktadır. Bu çalışma İstanbul Sanayi Odası tarafından yapılan Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu çalışmasının bir benzeri veya tamamlayıcısıdır.

Bursa'daki 500 büyük firmanın dağılımı incelendiğinde, 164 firmayla ilk sırayı tekstil-konfeksiyon sektörünün aldığı görülmektedir. İkinci sırayı 65 firmayla otomotiv ana ve yan sanayii, üçüncü sırayı da 64 firmayla makine ve metal sanayi yer almaktadır.

Bursa'daki 500 büyük firma çalışması ilk defa yapıldığı için karşılaştırmalar yapmak mümkün değildir. Bu nedenle bazı karşılaştırmalar Türkiye'nin 500 sanayi kuruluşu ile yapılmaya çalışılacaktır. Bunun dışındaki bilgiler genellikle tespit şeklinde ortaya konulacaktır.

Bursa'daki 500 büyük firmanın 1997 yılı satışları 1.367.559.463.047.780 TL olarak gerçekleşmiştir. İlk sırada yer alan tekstil sektörünün ciro içerisindeki payı % 39'dur. İkinci sırada yer alan otomotiv ana ve yan sanayinin toplam ciro içerisindeki payı ise % 30 olarak tespit edilmiştir. Böylece Bursa'nın iki güçlü sektörü olarak tartışmasız tekstil ve otomotiv sektörleridir. Üçüncü sırayı ise toplam ciro içerisindeki % 8.4'lük payla makine ve metal sanayi almaktadır. Dördüncü sırada yer alan gıda tarım ve hayvancılık sektörünün toplam ciro içerisindeki payı % 6.4 olarak saptanmıştır. Beşinci sektör olarak elektrik-elektronik sektörünün toplam satışlar içerisindeki payı % 5.3'dür. Bursa'da faaliyet gösteren 5 sektör toplam cironun % 89.12'sini gerçekleştirmektedir. Tekstil sektörü açısından ifade edilirse, 1997 yılında Bursa'daki her 100 liralık satışın 39 lirası tekstil sektörü tarafından yapılmıştır. Bu rakam oldukça yüksek bir oranı ifade etmektedir.

Bursa'daki 500 büyük firma arasında kamu kuruluşlarının sayısı 6 iken, özel sektör kuruluşlarının sayısı 494'dür. Bu verileri oran olarak ifade edecek olursak, kamunun payı % 1.2, özel sektörün payı % 98.8'dir. Oysa Türkiye'nin 1996 yılı verilerine göre 500 büyük firma sıralamasında kamunun payı % 10.2'dir. Görüldüğü gibi Bursa özel sektörün ağırlık taşıdığı bir şehirdir. Başka bir deyişle, Bursa, kamu yatırımlarının çok az olduğu illerimizden birisidir. Kamu işletmelerini 1997 yılı toplam ciro içerisindeki payı ise % 3.1'dir.

1-BURSA'DAKİ 500 BÜYÜK FİRMANIN VARLIK YAPISI

Bursa'da faaliyet gösteren firmaların 1997 yılı net aktifleri toplamı 933.477.666.090.913 TL'dir. Aktif sıralamasında % 41 ile ilk sırayı yine tekstil sektörü almaktadır. Otomotiv ana ve yan sanayiinin net aktif varlıklar içerisindeki payı % 22.8'dir. Makine metal sektörünün net aktifler içerisindeki payı ise % 11.6'dır. Dördüncü sırada yer alan gıda tarım ve hayvancılık sektörünün net aktiflerinin oranı % 6.2, elektrik elektronik sektörünün ise % 6'dır. Bursa'daki 5 temel sektör toplam net aktiflerin % 87.6'sını oluşturmaktadır. Bu nedenle, bu çalışmada değerlendirmeler yapılırken 5 sektör esas alınacaktır.

2-BURSA'DAKİ 500 BÜYÜK FİRMANIN BAŞLICA FİNANSAL ORANLARI

Mevcut verilere göre, bazı oranları hesaplamak mümkün değildir. Bu nedenle mevcut verilerden hareketle oranlar hesaplanmaya çalışılacaktır. Bu oranların birisi öz kaynak/net aktifler oranıdır. Bilindiği gibi, bu oran işletmelerin net aktiflerinin ne kadarının öz kaynaklarla finanse edildiğini gösterir.

2.1. Öz Sermaye / Net Aktifler Oranı

Bursa'daki 500 firmanın 1997 yılı öz kaynak/net aktifler oranı (Milyar/TL)

	500 Büyük Firma	Tekstil	Otomotiv	Makine	Gıda	Elektrik
Öz Sermaye	404.459 %43	151.679 %40	111.008 %52	49.894 %46	23.944 %41	16887 %30

Bu tablodan görüleceği gibi 500 büyük firmadan ortalama öz sermaye oranı % 43'dür. Elektrik-elektronik sektörü % 30 öz sermaye oranı ile sermaye yapısı en zayıf sektör görünümündedir. Ortalama öz sermaye oranının altında kalan diğer sektörler sırasıyla % 40 ile tekstil, % 41 ile gıda-tarım-hayvancılık sektörleridir. Makine sektöre % 46, otomotiv ana ve yan sanayii ise % 52 öz sermaye oranı ile ortalamanın üzerinde kalmaktadır. Eğer ortalama olarak, öz sermaye/net aktif oranını % 43 olarak kabul edersek, bu oranın altında kalan sektörlerin öz sermayelerini artırmaları gerekir. Bu şirketlerin öz sermayelerini artırmaları, daha sağlıklı bir yapıya kavuşmalarına neden olacaktır. Öz sermaye artışı ile faiz yükleri azalacak olan şirketler, krizlerden veya ekonomideki dalgalanmalardan daha az etkileneceklerdir. Bu nedenle elektrik-elektronik, tekstil ve gıda sektörlerinin öz sermaye artışına gitmelerinde yarar vardır.

Bu oranın ortalaması Türkiye'deki 500 firmada 1996 yılı verilerine göre % 41.3'dür. Görüldüğü gibi Bursa'daki şirketlerin öz sermaye yapıları yüzde 1.7 oranında daha iyidir. Otomotiv ana ve yan sanayii % 52 oranı ile sermaye yapısı oldukça güçlü bir sektör olarak görülmektedir.

2.2. Öz Kaynak Devir Hızı (Satışlar / Öz Sermaye)

Bilindiği gibi öz kaynak devir hızı işletmelerde öz kaynakların ne kadar etkin kullanılıp kullanılmadığını ölçmeye yarayan oranlardır. Öz kaynak devir hızı,

Türkiye'deki 500 büyük firma itibariyle 1996 yılında 3.5 olarak hesaplanmıştır. Bursa'daki 500 büyük firmanın öz kaynak devir hızı 3.37'dir. Öz kaynak devir hızındaki küçük sapmanın nedeni Bursa'daki şirketlerin öz sermaye yapılarının daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Öz kaynak devir hızını Bursa'daki 5 sektör itibariyle hesaplırsak, aşağıdaki sonuçları elde edebiliriz;

Bursa'daki 500 Büyük Firmanın ve 5 Ana Sektörün Öz Kaynak Devir Hızları

	Ortalama	Tekstil	Otomotiv	Makine	Gıda	Elektrik
Öz Kaynak Devir Hızı	3.37	3.79	3.69	2.29	3.64	4.30

Tablodan görüleceği gibi, makine dışındaki tüm sektörlerde öz kaynak devir hızı ortalamadan üzerindedir. Makine sektöründe öz kaynak devir hızının düşük olmasının en önemli nedeni satışların düşüklüğüdür. Elektrik-elektronik sektöründe ise öz kaynak devir hızı ortalamadan oldukça üzerindedir. Bunun en önemli nedeni bu sektördeki öz sermaye yetersizliğidir.

2.3. Net Aktif Devir Hızı (Satışlar / Net Varlıklar)

Net aktif devir hızı, net aktiflerin bir yılda kaç defa paraya dönüştüğünü gösterir. Bu oran, 1996 yılı itibariyle Türkiye genelinde 1.40 olarak hesaplanmıştır. Net aktif devir hızı Bursa'daki 500 büyük firma itibariyle 1.46'dır. Net aktif devir hızı 5 sektör itibariyle aşağıda gösterilmiştir:

Bursa'daki 500 Büyük Firmanın ve 5 Ana Sektörün Net Aktif Devir Hızları

	Ortalama	Tekstil	Otomotiv	Makine	Gıda	Elektrik
Net Aktif Devir Hızı	1.46	1.40	1.92	1.05	1.50	1.29

Tablodan görüldüğü gibi net aktif devir hızında özellikle makine sektörü ortalamadan çok altında kalmaktadır. Benzer bir durum, elektrik-elektronik sektörü için de geçerlidir. Buradaki en önemli neden, bu sektörlerdeki satışların düşüklüğü olabilir.

2.4. Karlılık Oranları

Bursa'da faaliyet gösteren 500 büyük firmada yaygın olarak kullanılan 3 karlılık oranı hesaplanacaktır. Bu karlılık oranları sırasıyla,

1-Satış karlılığı (Vergi Öncesi Kar / Satışlar)

2-Öz Sermaye Karlılığı (Vergi Öncesi Kar / Öz Sermaye)

3-Aktif Karlılığı (Vergi Öncesi Kar / Toplam Aktifler)

1-Bursa'daki 500 Büyük Firmanın ve 5 Ana Sektörün Satış Karlılıkları

	Ortalama	Tekstil	Otomotiv	Makine	Gıda	Elektrik
Satış Karlılığı Oranı	% 8.3	%3.9	%13.1	%10.8	%7.3	%12.6

Tablodan görüldüğü gibi Bursa'da faaliyet gösteren 500 büyük firmanın satış karlılığı ortalama % 8.3'dür. Tekstil sektörü % 3.9 karlılık oranı ile ortalamanın çok altında kalmaktadır. Genellikle kar marjının en düşük olduğu gıda sektörünün karlılığı bile tekstil sektöründen bir kat daha fazladır.

2- Bursa'daki 500 Büyük Firmanın ve 5 Ana Sektörün Öz Sermaye Karlılığı

	Ortalama	Tekstil	Otomotiv	Makine	Gıda	Elektrik
Öz Sermaye Karlılığı	%28	%13.8	%48.6	%24.9	%26.6	%54.3

Tablodan görüldüğü gibi Bursa'da faaliyet gösteren 500 büyük firmanın ortalama öz sermaye karlılık oranı % 28'dir. Öz sermaye karlılığı en yüksek sektör olarak elektrik-elektronik sektörü (% 54.3) görünürken, tekstil sektörü % 13.8 öz sermaye karlılık oranı ile en düşük sektör olarak görülmektedir. Tekstil sektöründeki öz sermaye karlılığındaki düşüşün nedeni olarak çeşitli görüşler ileri sürülebilir.

3-Aktif Karlılığı (Vergi Öncesi Kar / Toplam Aktifler)

	Ortalama	Tekstil	Otomotiv	Makine	Gıda	Elektrik
Aktif Karlılık	%12.2	%5.5	%25.2	%11.4	%11	%16.3

Aktif karlılığı ortalama % 12.2 olarak hesaplanmıştır. Bu oran otomotiv sektöründe 25.2 iken, tekstil sektöründe ortalamanın oldukça altında ve yüzde 5.5 olarak hesaplanmıştır.

2.5. SONUÇ,

Bursa'daki 500 büyük firmanın tespitine yönelik çalışmalar önemli bazı ip uçları vermektedir. Bunlardan birincisi tekstil ve otomotiv sektörlerinin Bursa için taşıdığı önemdir. Bursa ekonomisinde özel sektörün payı yüzde 99 civarındadır. Toplam 500 büyük firma içerisinde 1/3 paya sahip olan tekstil sektörü, ciro olarak daha fazla bir paya sahiptir. (% 39)